

Universal Design for Learning (UDL): hoe werkt het?

Op 18/10/2011 organiseerden het SIHO en de Universiteit Hasselt een studiedag over **Universal Design for Learning (UDL)**. De dag omvatte een uiteenzetting van Skip Stahl (CAST) over het theoretisch kader van UDL. In de namiddag volgde een workshop waarbij deelnemers vanuit hun concrete praktijk gingen nadenken over UDL.

UDL theoretisch

UDL is als kader ontwikkeld in de VS, door het Center for Applied Special Technology (CAST). Eén van de grondleggers van UDL is **Skip Stahl**, co-directeur van CAST. Hij is een nationaal erkend expert in UDL en heeft veel ervaring in het ontwerpen van toegankelijk lesmateriaal, technische ondersteuning en professionele ontwikkeling voor lesgevers. Skip Stahl lichtte op de studiedag het theoretisch kader van UDL toe en gaf inspiratie om concreet met UDL aan de slag te gaan. Aan de hand van concrete voorbeelden lichtte hij de 3 UDL-principes toe.

De drie UDL-principes:

1. Informatie op verschillende manieren aanbieden
2. Leerlingen/studenten op verschillende manieren met materiaal laten omgaan en op verschillende manier laten aantonen wat ze geleerd hebben.
3. Leerlingen/studenten op verschillende manieren betrokken laten voelen.

Je kan de presentatie van Skip Stahl online herbekijken of door de PowerPoint bladeren.

- Video: <http://www.youtube.com/watch?v=fkdXTZavxic&feature=youtu.be>
- PowerPoint:

Meer weten over UDL? Lees dan onderstaand artikel of bekijk de website van CAST.

- Assistive Technology & UDL: two sides of the same coin:
https://start.howest.be/Onderwijs/Diversiteit/SIHO/Gedeelde%20documenten/UDL/Literatuur%20UDL/Assistive%20Technology%20and%20UDL_TwoSidesoftheCoin.pdf
- Website CAST: <http://www.cast.org/udl/index.html>

UDL in de praktijk

Vanuit de praktijk leerden we hoe we UDL kunnen toepassen in de praktijk van het hoger onderwijs. Er werden antwoorden gezocht en mogelijkheden bekeken als antwoord op de drie onderstaande vragen:

1. How to start UDL? – Hoe begin je met UDL in je eigen praktijk?
2. How to seduce staff? – Hoe krijg je hoger onderwijs personeel zo ver dat ze UDL willen gaan toepassen?
3. How to sustain UDL practice – Hoe zorg je ervoor dat UDL blijvend toegepast wordt?

Collega's reflecteren en praten in kleine groep over deze drie vragen. Per groepje werden de conclusies voorgesteld aan het publiek. Skip Stahl gaf feedback.

Hieronder vind je een overzicht van de belangrijkste bevindingen, alsook de afsluitende conclusies die Skip Stahl bij elk onderdeel formuleerde.

1. How to start UDL?

In het eerste deel van de workshop denken de deelnemers na over de toekomst van hun hoger onderwijsinstelling. Wat zijn hun doelstellingen? Waar willen ze naartoe op vlak van toegankelijkheid en UDL? En hoe ga je als hoger onderwijsinstelling van start?

De globale doelstellingen die werden aangehaald zijn:

- Meer studenten bereiken
- Alle lesgevers bereiken

De deelnemers bedachten verschillende strategieën om naar deze doelstellingen toe te werken:

Studenten bereiken:

- Gebruik **verschillende types lesmateriaal, methodes voor instructie en evaluatie** die aansluiten bij de verschillende leerstijlen. Elke student kan kiezen van welke methode hij gebruik wil maken. Door op zoek te gaan naar nieuwe methodes en materialen kan je een grotere diversiteit aan studenten bereiken.
- Studenten moeten **op de hoogte zijn van wat er allemaal mogelijk is**. Daarom moeten zij voldoende geïnformeerd worden.

- Anderzijds moeten studenten hun **weg kunnen vinden doorheen alle mogelijkheden**. Ze moeten keuzes kunnen maken.

Lesgevers bereiken:

- Naast de traditionele manier om les te geven aan studenten (die soms saai is), moeten lesgevers op zoek gaan naar **variatie**, naar boeiende manieren om dingen uit te leggen. Er bestaan al heel wat tools en materiaal om les te geven. Maar die worden vaak nog niet voldoende gebruikt. Dit omdat het voor lesgevers soms moeilijk is om hun weg te vinden doorheen al het materiaal. Docenten moeten gegidst worden door het bestaande materiaal en de bestaande tools.
- We kunnen meer studenten bereiken door **in te spelen op de verschillende leerstijlen** die zij hebben.

In veel universiteiten is onderzoek belangrijker dan lesgeven. Deze cultuur zouden we moeten kunnen veranderen. **Lesgeven moet even belangrijk worden als onderzoek doen**. Dit kan deuren openen voor UDL.

Conclusies van Skip Stahl:

Studenten moeten hun **kennis op verschillende manieren kunnen aantonen**. Als studenten enkel kunnen aantonen wat ze geleerd hebben via het schrijven van een paper, dan beperk je als lesgever heel wat studenten. Daarom is het belangrijk dat lesgevers nadenken over alternatieven. Hoe meer je als lesgever afbakt hoe studenten hun kennis kunnen aantonen, hoe meer je de sterktes of beperking van studenten niet ziet.

Het is belangrijk om als lesgever een duidelijk **onderscheid te bewaren tussen doel en middel**. Als je als lesgever al jaren hetzelfde vak geeft, dan beginnen doelen en middelen soms door elkaar te lopen. Op dat moment moet je als lesgever een stap terug durven zetten en beseffen dat wat als een doel gezien werd eigenlijk een middel is.

Lesgeven moet even belangrijk zijn als onderzoek. Sommige hoger onderwijs instellingen investeren meer in wetenschappelijk onderzoek en lesgeven is er ondergeschikt. Er bestaan mogelijkheden om UDL te combineren met wetenschappelijk onderzoek. Je kan bijvoorbeeld een UDL-principe toepassen en bekijken wat de vooruitgang is die studenten maken. Op die manier kan je lesgeven verbinden met onderzoek.

Herbekijk deel 1 van de workshop: <http://youtu.be/WRnAb9CxCpo>.

2. How to seduce staff?

In het tweede deel van de workshop gaan deelnemers nadenken hoe ze het personeel van de hoger onderwijs instellingen kunnen overtuigen om toegankelijker en volgens de principes van UDL te gaan werken.

Hieronder vind je een overzicht van de ideeën die door deelnemers werden aangebracht.

Beleid & management

Het is belangrijk dat de leiding van de hoger onderwijsinstelling en de overheid achter de principes van UDL staan:

- UDL kan opgenomen worden in de **missie** van de hogeschool of universiteit.
- UDL kan als **kwaliteitscriterium** opgenomen worden.
- UDL kan als **positieve uitdaging** aan hoger onderwijspersoneel opgelegd worden.
- UDL kan deel uitmaken van de **professionalisering** van lesgevers.

Hierbij is het belangrijk om mee te geven dat UDL ook leuk is. Het is plezierig om met UDL aan de slag te gaan en er bestaan heel wat leuke tools.

Een andere manier om UDL vanuit het beleid aan te moedigen zijn:

- Voldoende **financiële en structurele ondersteuning** bieden door financiële middelen ter beschikking te stellen om UDL lesmateriaal te ontwikkelen.
- **Andere vormen van ondersteuning** voorzien voor lesgevers die met UDL aan de slag gaan.
- **Onderzoeksresultaten** die de voordelen van UDL aantonen ter beschikking stellen.

Verschillende strategieën om lesgevers te betrekken:

- Lesgevers moeten bewust gemaakt worden van de **voordelen van UDL, niet alleen** voor studenten maar ook voor zichzelf. UDL betekent niet noodzakelijk meer en harder werken. Op lange termijn kan het het lesgeven gemakkelijker maken.
- **Informatie over UDL** op verschillende manieren aanbieden: brochures, websites,...
- **Supervisiegroepen en coaching door collega's**. Je kan een groep oprichten waarin lesgevers samen nadenken, ervaringen met UDL uitwisselen en feedback geven op elkaars werk.
- Aanbieden van **goede voorbeelden, rolmodellen en ervaringen** met UDL in het hoger onderwijs.

- **Focus op wat er wel al gebeurt** in de hoger onderwijsinstelling. Misschien wordt UDL al gebruikt door lesgevers en zijn er dus al heel wat lessen die aan de UDL principes beantwoorden.
- Lesgevers hoeven niet onmiddellijk al hun lessen aan te passen. Ze kunnen een **try-out** doen door de UDL-principes toe te passen op een klein deeltje uit hun curriculum. Daarna kunnen ze het resultaat vergelijken met momenten waarop ze UDL niet toepassen.
- Neem de principes van UDL op in de **lerarenopleiding**.
- **Beloon lesgevers** die met UDL aan de slag gaan, bijvoorbeeld door een 'UDL-teacher award' uit te reiken.
- Start met een **pilootproject**. Een aantal lesgevers gaan met UDL aan de slag en vanuit die concrete ervaringen wordt UDL verder verspreid.

Tips voor lesgevers:

- **Werk samen** met studenten.
- Wanneer studenten omwille van UDL beter kunnen participeren in de lessen en op die manier betere resultaten behalen, dan werkt dat **motiverend** voor de lesgevers.
- Durf je **eigen werk kritisch bekijken** en in vraag stellen.
- Teach what you preach!
- Blijf jong van geest.
- Sta als lesgever open voor **nieuwe methodes**.
- Ga als lesgever terug naar de **basis van het lesgeven**; het krijgen van voldoening door studenten iets te kunnen aanleren.

Materiaal

- Maak gebruik van beschikbare **technische tools** en stel die beschikbaar voor lesgevers.
- Nieuw **materiaal** ontwikkelen maar ook gebruik maken van wat al voorhanden is.
- Bied **formats** aan voor UDL lesmateriaal.
- Geef **richtlijnen**, bv. hoe maak je een goede PowerPoint,...
- Lesgevers moeten op de hoogte zijn van welke **materialen** er bestaan. Bijvoorbeeld welke **mogelijkheden** bestaan er om presentaties te geven naast PowerPoint?

We kunnen concluderen dat voldoende ondersteuning van bovenaf belangrijk is, evenals een bottom-up interesse vanuit hoger onderwijs personeel. Als je niet beiden hebt, is het moeilijk om systemen te veranderen of dingen in beweging te brengen.

Daarnaast is het belangrijk om te werken met rolmodellen. Dit zijn lesgevers die al met UDL aan de slag zijn.

Ten slotte is het belangrijk om te appreciëren en motiveren wat lesgevers al doen in hun lessen. Sommige dingen zijn al goede voorbeelden van UDL.

Conclusies van Skip Stahl:

Een effectieve strategie om UDL te introduceren bij lesgevers is door te vertrekken bij de decaan of iemand anders op **leidinggevend niveau**. Als je hem/haar kan overtuigen van het belang van UDL, dan kan hij/zij de lesgevers samenroepen voor een overleg. Als de decaan hen samenroept, dan zullen de meeste aanwezig zijn. Je wil een zo breed mogelijk publiek. Op zo'n **overleg** geef je uitleg over UDL en ga je op zoek naar vrijwilligers, lesgevers die UDL willen uitproberen. Vaak zijn het mensen die zin hebben om met iets nieuws aan de slag te gaan. Probeer **vrijwilligers** te vinden binnen de verschillende faculteiten en departementen. Hoe meer variatie onder de vrijwilligers, hoe rijker de discussie zal zijn omdat de ervaringen meer divers zijn.

Je kan aan lesgevers 2 vragen stellen:

1. Als lesgevers denken aan een klas waar ze graag lesgeven; wat vinden ze dat ze heel goed doen? Wat vinden zij dat echt werkt? Je peilt naar hun praktijk. Het is iets waar ze fier op zijn. Dit geeft lesgevers de kans om aan te geven waar ze goed in zijn.
2. Daarnaast kan je hen vragen wat niet goed werkt. Dat kan bijvoorbeeld een les zijn waarbij ze elk jaar het gevoel hebben dat 50% van de studenten het begrijpen en de andere 50% niet. Iets wat ze moeilijk vinden om uit te leggen, of waarvan ze zouden willen dat er andere manieren bestaan om het uit te leggen omdat de manier waarop ze het nu doen niet werkt.

Eens je weet wat niet werkt voor lesgevers, kan je (met toestemming van de lesgever) gaan observeren in de lessen. Je neemt notities en overlegt achteraf met de lesgever. Samen met de lesgever ga je nadenken over alternatieve strategieën om de lesinhoud voor te stellen, over materiaal dat kan gebruikt worden, over manieren om studenten te evalueren... Je werkt hierbij in heel kleine stapjes aangezien het om een vrijwillig proces gaat.

Daarna ga je op zoek naar een manier om de verschillende lesgevers die met UDL aan de slag gaan samen te brengen, bijvoorbeeld 1 keer per maand. Op zo'n moment kunnen ze hun ervaringen uitwisselen.

Deze manier van werken is veel effectiever dan tegen de lesgevers te gaan zeggen wat ze moeten doen. Dan duw je hen in een hoek en zullen ze enkel proberen om uit die hoek te geraken. Het is veel beter om te starten met vrijwilligers en echte problemen op te lossen.

Herbekijk deel 2 van de workshop: <http://youtu.be/1f2B0Y13Et8>.

3. How to sustain UDL practice?

In een laatste fase van de workshop dachten deelnemers na over hoe je UDL, eens ingevoerd, levendig kan houden binnen de onderwijsinstelling. Hoe zorg je er voor dat UDL iets duurzaam wordt?

Op basis van de problemen en struikelblokken die mensen aanhalen werd nagedacht over mogelijke oplossingen of manieren om die problemen te voorkomen.

Struikelblokken die er voor zorgen dat UDL verwatert:

- Je slaagt er niet in om bij te blijven met de (technische) vooruitgang.
- Je verliest als lesgever je ambitie en interesse omwille van een gebrek aan ondersteuning.
- Je wacht tot het echt nodig is om iets aan je lessen te veranderen, bijvoorbeeld omdat je een student met een beperking in je les hebt.
- Het management van de hoger onderwijsinstelling staat niet achter je en is niet betrokken. Je verliest je ambitie en motivatie en je voelt je niet ondersteund.
- Je hebt onvoldoende tijd om je lessen en manier van denken te veranderen.
- Je focust teveel op de werklast en te weinig op de winst die UDL biedt.
- Je blijft wachten op bondgenoten vooraleer je met UDL aan de slag gaat.
- Je hebt slechte ervaringen of frustraties.
- Je gaat ervan uit dat studenten die niet op dezelfde manier als jij leren eigenlijk niet verstandig genoeg zijn om hoger onderwijs te volgen.

Oplossingen die er voor zorgen dat UDL duurzaam geïmplementeerd wordt:

- Technologie kan UDL faciliteren, maar UDL is niet afhankelijk van technologie. **Flexibiliteit** kan op veel manier, bijvoorbeeld de manier waarop studenten gegroepeerd worden om taken te doen, schrijftaken afwisselen met mondelinge presentaties,...
- **Start met iets klein** en groei daaruit verder. Probeer iets, en als het werkt, kan je iets anders gaan doen.
- **Verander ieder jaar iets aan je curriculum.**

- Ga op zoek naar **bondgenoten**. Communiceer over wat je doet met collega's die hetzelfde doen. Gebruik bijvoorbeeld internet of Facebook om informatie met collega's te delen.
- Wees je **bewust van wat je zelf al doet**.
- **Betrek studenten** wat betreft technologie. Zij staan vaak al veel verder op dat vlak. Je kan ze bijvoorbeeld vragen om nieuwe technologie uit te testen. Vaak vinden ze dit leuk om te doen.
- **Maak als lesgevers gebruik van elkaars sterktes**. Studenten verschillen van elkaar in de manier waarop ze dingen leren. Dat is voor lesgevers niet anders. Je kan niet overal goed in zijn. Iedere lesgever kan profiteren van werken in groep. Een collega die bijvoorbeeld goed is in dingen visueel voorstellen kan dat voor meerdere collega's doen. Iemand die goed is in schrijven kan dat voor meerdere collega's doen. We kunnen profiteren van elkaars sterktes zodat we geen tijd moeten verliezen met dingen waar we niet goed in zijn.
- **Veralgemeen redelijke aanpassingen**. De redelijke aanpassingen die lesgevers nu voor sommige studenten voorzien kunnen nuttig zijn voor meerdere studenten: bijvoorbeeld een werkende moeder die studeert, een student die vaak in het buitenland is omwille van topsport, een student die langdurig ziek is,...

Conclusies van Skip Stahl:

Het is belangrijk dat **UDL tegemoet komt aan een nood**. Anders zien lesgevers het als iets wat niet noodzakelijk is of, in het slechtste geval, als een last. Het is belangrijk om eerst te identificeren wat de nood is en dan UDL voor te stellen als een mogelijke oplossing.

In de USA bestaat er concurrentie tussen de verschillende hoger onderwijsinstellingen. Universiteiten proberen zoveel mogelijk studenten aan te trekken en ook te behouden. Dit zijn uitdagingen waarmee ze geconfronteerd worden. Om UDL duurzaam te maken is het belangrijk om te zoeken naar een **connectie tussen bestaande behoeften van de universiteit als systeem en de mogelijkheden die UDL biedt om aan deze behoeften tegemoet te komen**. Natuurlijk werkt UDL niet voor alles, maar het is een benadering die zeker een antwoord kan bieden op een aantal uitdagingen. Bijvoorbeeld: hoe kan de onderwijsomgeving meer flexibel gemaakt worden zodat ze tegemoet komt aan de noden van studenten? Door te investeren op grote schaal maak je UDL ook duurzaam op lange termijn.

Herbekijk deel 3 van de workshop: <http://youtu.be/1H36nocQOEc>.